

POLITICA DE SECURITATE ȘI APĂRARE A UNIUNII EUROPENE: EVOLUȚIE, FUNDAMENT JURIDIC ȘI ORGANIZARE

THE SECURITY AND DEFENCE POLICY OF THE EUROPEAN UNION: EVOLUTION, LEGAL FRAMEWORK AND ORGANIZATION

Alexandrina COLAC

Universitatea de Stat din Moldova

e-mail: alexandrinacolac@gmail.com

CZU: [327:351.86]: 061.1EU

Rezumat. Politica de securitate și apărare comună a Uniunii Europene reprezintă una dintre cele mai importante dimensiuni ale acțiunii externe europene, având ca obiectiv consolidarea capacității Uniunii de a contribui la securitatea internațională, gestionarea crizelor, prevenirea conflictelor și promovarea păcii. Evoluția acestei politici reflectă transformările sistemului internațional, de la perioada post-Război Rece până la actualul context marcat de agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei, amenințări hibride, atacuri cibernetice, terorism, insecuritate energetică și instabilitate regională. Articolul analizează principalele etape ale dezvoltării Politicii de securitate și apărare comună, de la Tratatul de la Maastricht și Tratatul de la Lisabona până la Busola strategică, Cooperarea structurată permanentă, Fondul European de Apărare și Facilitatea Europeană pentru Pace. Sunt examinate fundamentul juridic al PSAC, rolul instituțiilor europene, misiunile civile și operațiunile militare ale UE, raporturile UE–NATO, provocările autonomiei strategice și cooperarea dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova în domeniul securității și apărării. Se concluzionează că PSAC constituie un instrument esențial pentru afirmarea UE ca actor de securitate, însă eficiența sa depinde de coeziunea statelor membre, capacitatea de decizie comună, investițiile în apărare, complementaritatea cu NATO și consolidarea parteneriatelor cu statele din vecinătatea estică.

Cuvinte-cheie: *Uniunea Europeană, Politica de securitate și apărare comună, PSAC, securitate europeană, apărare, PESCO, Fondul European de Apărare, NATO, Republica Moldova.*

JEL: F52; F53; F55; H56; K33.

Abstract. The Common Security and Defence Policy of the European Union is one of the most important dimensions of the EU’s external action, aimed at strengthening the Union’s capacity to contribute to international security, crisis management, conflict prevention and the promotion of peace. The evolution of this policy reflects the transformations of the international system, from the post-Cold War period to the current context marked by the Russian Federation’s aggression against Ukraine, hybrid threats, cyberattacks, terrorism, energy insecurity and regional instability. The article analyses the main stages in the development of the Common Security and Defence Policy, from the Maastricht Treaty and the Lisbon Treaty to the Strategic Compass, Permanent Structured Cooperation, the European Defence Fund and the European Peace Facility.

It examines the legal basis of CSDP, the role of EU institutions, civilian missions and military operations, EU–NATO relations, the challenges of strategic autonomy and cooperation between the European Union and the Republic of Moldova in the field of security and defence. The article concludes that CSDP is an essential instrument for affirming the EU as a security actor, but its effectiveness depends on the cohesion of Member States, common decision-making capacity, defence investment, complementarity with NATO and the strengthening of partnerships with countries in the Eastern neighbourhood.

Keywords: *European Union, Common Security and Defence Policy, CSDP, European security, defence, PESCO, European Defence Fund, NATO, Republic of Moldova.*

JEL: F52; F53; F55; H56; K33.

Introducere. Politica de securitate și apărare comună a UE, cunoscută prin abrevierea PSAC în limba română și CSDP în limba engleză, reprezintă o componentă esențială a Politicii externe și de securitate comune a UE. Aceasta exprimă capacitatea Uniunii de a acționa în domeniul securității, gestionării crizelor, prevenirii conflictelor, consolidării păcii și cooperării internaționale. Într-un sistem internațional tot mai instabil, caracterizat prin conflicte armate, presiuni geopolitice, atacuri cibernetice, dezinformare, terorism, amenințări hibride și vulnerabilități energetice, PSAC a devenit un instrument indispensabil pentru protejarea intereselor, valorilor și cetățenilor europeni [1]. După încheierea Războiului Rece, statele europene au fost confruntate cu o nouă realitate strategică. Dispariția bipolarității nu a dus la eliminarea conflictelor, ci la apariția unor riscuri noi: războaie regionale, conflicte etnice, state fragile, migrație forțată, proliferare, terorism și instabilitate în vecinătatea Uniunii. Crizele din Balcanii de Vest din anii 1990 au demonstrat limitele capacității europene de reacție și au generat necesitatea dezvoltării unei politici comune de securitate și apărare [15].

Tratatul de la Maastricht a reprezentat un moment important în evoluția politicii externe europene, deoarece a introdus Politica externă și de securitate comună ca pilon al UE. Ulterior, Tratatul de la Lisabona a consolidat dimensiunea juridică și instituțională a PSAC, consacrând-o ca parte integrantă a PESCE și oferind un cadru mai coerent pentru acțiunea externă europeană. Articolele 42–46 din Tratatul privind UE constituie fundamentul juridic al politicii de securitate și apărare comune, incluzând misiunile Uniunii, cooperarea structurată permanentă, Agenția Europeană de Apărare, clauza de asistență reciprocă și posibilitatea dezvoltării progresive a unei politici comune de apărare [2].

În ultimele două decenii, UE a creat instrumente noi pentru consolidarea securității și apărării: Cooperarea structurată permanentă, Fondul European de Apărare, Facilitatea Europeană pentru Pace, Capabilitatea militară de planificare și conducere, misiuni civile și operațiuni militare în cadrul PSAC, precum și

parteneriate de securitate și apărare cu state terțe [3]. Aceste instrumente reflectă dorința UE de a deveni un actor mai credibil și mai eficient în domeniul securității internaționale.

Agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei a schimbat radical mediul strategic european. Războiul a demonstrat că securitatea Europei nu poate fi garantată doar prin instrumente economice și diplomatice, ci necesită capacități de apărare, reziliență societală, mobilitate militară, securitate cibernetică, protecția infrastructurii critice și parteneriate strategice. În acest context, Busola strategică pentru securitate și apărare, adoptată în 2022, a devenit un document fundamental pentru orientarea acțiunii UE până în 2030 [3].

Pentru Republica Moldova, evoluția PSAC are o importanță directă. Amplasată la frontiera estică a Uniunii Europene și în proximitatea războiului din Ucraina, Republica Moldova se confruntă cu amenințări hibride, dezinformare, atacuri cibernetice, presiuni energetice și riscuri de securitate regională. Semnarea Parteneriatului de securitate și apărare UE–Republica Moldova la 21 mai 2024 și activitatea Misiunii de Parteneriat a UE în Republica Moldova confirmă aprofundarea cooperării dintre Chișinău și Bruxelles în domeniul securității [11].

Gradul de investigare a problemei și scopul cercetării. Politica de securitate și apărare comună a UE este amplu analizată în literatura privind integrarea europeană, securitatea internațională, relațiile transatlantice, gestionarea crizelor și politica externă europeană. O direcție fundamentală de cercetare privește evoluția juridico-instituțională a PSAC, consacrată prin articolele 42–46 TUE și dezvoltată prin structuri, instrumente și mecanisme specifice de cooperare [1]. Un domeniu important îl constituie autonomia strategică europeană. Busola strategică din 2022 exprimă obiectivul consolidării capacității UE de a acționa, investi, proteja și coopera în domeniul securității și apărării [3]. Autonomia strategică este analizată, în principal, ca sporire a capacității europene de acțiune, în complementaritate cu NATO și parteneriatul transatlantic.

Literatura examinează, de asemenea, dimensiunea operațională a PSAC, materializată prin misiuni civile și operațiuni militare consacrate gestionării crizelor, reformei sectorului de securitate, instruirii, monitorizării și stabilizării [4]. Acest cadru este completat de PESCO și Fondul European de Apărare, care urmăresc dezvoltarea colaborativă a capabilităților, creșterea interoperabilității și consolidarea bazei industriale și tehnologice europene de apărare [5]. O altă direcție centrală privește relația UE–NATO, bazată pe complementaritate în domenii precum mobilitatea militară, reziliența, securitatea cibernetică, amenințările hibride și sprijinul pentru parteneri [8]. În cazul Republicii Moldova, cercetările Liliane Beniuc și ale lui Valentin Beniuc evidențiază relevanța PSAC pentru procesele de integrare europeană [13], iar

studiile consacrate cooperării Republicii Moldova în cadrul acestei politici analizează oportunitățile de apropiere de standardele europene de securitate [14].

Scopul cercetării constă în analiza evoluției, fundamentului juridic, arhitecturii instituționale și principalelor instrumente ale Politicii de securitate și apărare comune, cu accent asupra provocărilor actuale și relevanței acestora pentru Republica Moldova.

Cercetarea urmărește examinarea evoluției și cadrului juridic al PSAC; identificarea rolului instituțiilor europene; evaluarea instrumentelor operaționale, financiare și de dezvoltare a capacităților; analiza cooperării UE–NATO și a autonomiei strategice; evidențierea dimensiunii UE–Republica Moldova; precum și formularea unor recomandări pentru consolidarea eficienței PSAC.

Materiale utilizate și metode aplicate. Pentru realizarea cercetării au fost utilizate surse juridice primare, documente strategice ale UE, materiale ale Parlamentului European, Consiliului UE, Serviciului European de Acțiune Externă, Comisiei Europene, precum și lucrări academice privind politica de securitate și apărare a UE. Baza documentară include Tratatul privind UE, Busola strategică, fișa Parlamentului European privind PSAC, documentele privind PESCO, Fondul European de Apărare, Facilitatea Europeană pentru Pace, parteneriatele de securitate și apărare ale UE și materialele privind cooperarea UE–Republica Moldova [1]. *Metoda analizei documentare* a fost utilizată pentru examinarea tratatelor, documentelor strategice și actelor instituționale ale Uniunii Europene. *Metoda juridico-instituțională* a permis identificarea competențelor instituțiilor europene în domeniul PSAC și a limitelor juridice ale acțiunii Uniunii. *Metoda istorică* a fost aplicată pentru evidențierea evoluției de la primele forme de cooperare în securitate până la instrumentele actuale. *Metoda comparativă* a fost utilizată pentru delimitarea rolului UE în raport cu NATO și pentru evidențierea specificului PSAC. *Metoda critică* a permis evaluarea limitelor politicii europene de securitate și apărare, inclusiv dependența de NATO, fragmentarea capacităților și diferențele de priorități între statele membre.

Rezultate și discuții

Evoluția Politicii de securitate și apărare comune. Evoluția Politicii de securitate și apărare comune trebuie înțeleasă în contextul transformărilor geopolitice de după Războiul Rece. În perioada Comunităților Europene, securitatea și apărarea au rămas în mare parte în competența statelor membre și în cadrul NATO. UE a fost percepută mai ales ca actor economic și normativ, nu ca actor de securitate dură [1]. Crizele din Balcanii de Vest au demonstrat însă limitele acestei abordări. Incapacitatea Europei de a reacționa rapid și coerent la conflictele din vecinătatea

sa a determinat statele membre să dezvolte o politică mai coerentă de gestionare a crizelor. Astfel, securitatea europeană a început să fie tratată ca domeniu comun de interes strategic. Tratatul de la Maastricht a introdus Politica Externă și de Securitate Comună, creând premisele pentru dezvoltarea unei dimensiuni de securitate și apărare la nivel european [2]. Ulterior, Tratatul de la Amsterdam, Consiliul European de la Köln și Consiliul European de la Helsinki au contribuit la conturarea Politicii europene de securitate și apărare, transformată ulterior în Politica de Securitate și Apărare Comună. Tratatul de la Lisabona a consolidat cadrul juridic și instituțional al PSAC, care a introdus funcția de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, a consolidat Serviciul European de Acțiune Externă și a creat cadrul pentru Cooperarea structurată permanentă. De asemenea, a introdus clauza de asistență reciprocă, prevăzută la art. 42 alin. 7 TUE, care exprimă solidaritatea statelor membre în cazul unei agresiuni armate împotriva unui stat membru [2]. Prin aceste evoluții, UE a trecut de la o abordare declarativă a securității la o politică instituționalizată, cu instrumente civile, militare, financiare și strategice.

Fundamentul juridic al PSAC. Fundamentul juridic al PSAC se regăsește în Tratatul privind UE, în special în articolele 42–46 [2]. Articolul 42 stabilește că PSAC face parte integrantă din Politica externă și de securitate comună și oferă Uniunii capacitate operațională bazată pe mijloace civile și militare. Tratatul prevede că UE poate utiliza aceste mijloace în misiuni în afara teritoriului său, pentru menținerea păcii, prevenirea conflictelor și consolidarea securității internaționale [2]. Astfel, PSAC are un caracter extern, fiind orientată mai ales spre gestionarea crizelor și stabilizarea mediului internațional. Articolul 43 TUE enumeră tipurile de misiuni care pot fi desfășurate în cadrul PSAC: acțiuni comune de dezarmare, misiuni umanitare și de evacuare, misiuni de consiliere și asistență militară, misiuni de prevenire a conflictelor și menținere a păcii, misiuni ale forțelor combatante pentru gestionarea crizelor, inclusiv operațiuni de restabilire a păcii și stabilizare post-conflict [2]. Articolul 46 TUE reglementează Cooperarea structurată permanentă, destinată statelor membre care îndeplinesc criterii mai avansate privind capabilitățile militare și care își asumă angajamente mai ferme în domeniul apărării [5]. Un element important al cadrului juridic este caracterul interguvernamental al PSAC. Deciziile în domeniul securității și apărării sunt adoptate în principal de Consiliul UE, iar statele membre păstrează un rol decisiv. Această particularitate explică atât avantajele, cât și limitele PSAC: pe de o parte, respectă suveranitatea statelor; pe de altă parte, poate încetini reacția comună atunci când nu există consens politic.

Organizarea instituțională a PSAC. Organizarea PSAC se bazează pe cooperarea dintre mai multe instituții și structuri ale UE. Consiliul European stabilește orientările strategice generale ale politicii externe și de securitate. Consiliul UE adoptă

decizii privind misiunile și operațiunile PSAC, iar Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru acțiune externă și politica de securitate coordonează acțiunea externă și propune direcții de acțiune [1].

Serviciul European de Acțiune Externă are un rol central în planificarea, coordonarea și implementarea politicii externe și de securitate. În cadrul acestuia funcționează structuri specializate pentru gestionarea crizelor, planificare civilă și militară, analiză strategică și coordonare a misiunilor [4]. Comitetul politic și de securitate monitorizează situația internațională și exercită controlul politic și direcția strategică a operațiunilor de gestionare a crizelor. Comitetul militar al UE și Statul Major al UE sprijină dimensiunea militară, în timp ce structurile civile gestionează misiunile civile [1]. Parlamentul European are un rol important de control democratic, dezbatere politică și monitorizare. Deși nu are competențe legislative clasice în PSAC, acesta adoptă rapoarte, organizează audieri, evaluează implementarea politicii și contribuie la transparența acțiunii europene [9]. Agenția Europeană de Apărare contribuie la dezvoltarea capabilităților de apărare, cooperarea între statele membre, cercetarea, inovarea și consolidarea bazei industriale și tehnologice europene [5]. Această arhitectură instituțională reflectă complexitatea PSAC: o politică aflată la intersecția dintre suveranitatea națională, cooperarea interguvernamentală și ambiția europeană de acțiune comună.

Misiunile civile și operațiunile militare ale UE. Misiunile civile și operațiunile militare constituie instrumente operaționale centrale ale PSAC. Prin acestea, UE contribuie la gestionarea crizelor, prevenirea conflictelor, reforma sectorului de securitate, consolidarea statului de drept, instruire, consiliere, monitorizare și stabilizare post-conflict [4]. Specificul UE constă în capacitatea de a combina instrumentele civile și militare. Multe crize contemporane nu pot fi soluționate exclusiv prin mijloace militare, deoarece au cauze politice, instituționale, economice și sociale. De aceea, UE promovează o abordare integrată, în care securitatea este conectată cu dezvoltarea, guvernanta, drepturile omului și reziliența instituțională [3]. Misiunile civile sunt orientate spre sprijinirea poliției, justiției, administrației, controlului frontierelor, combaterii amenințărilor hibride și consolidării statului de drept. Operațiunile militare pot avea obiective precum instruirea, sprijinirea capacităților de apărare, securizarea unor zone sau contribuția la stabilizarea post-conflict [4]. Această experiență operațională a consolidat profilul internațional al UE. Totuși, misiunile PSAC se confruntă cu provocări legate de resurse, mandat, sprijin politic, contribuții ale statelor membre și coordonare cu alți actori internaționali.

Busola strategică și transformarea mediului de securitate. Busola strategică pentru securitate și apărare, adoptată în 2022, reprezintă unul dintre cele mai importante documente strategice ale UE în domeniul securității. Aceasta stabilește direcțiile

de acțiune până în 2030 și răspunde unui mediu internațional marcat de competiție geopolitică, amenințări hibride, atacuri cibernetice, militarizare, presiuni asupra infrastructurii critice și război în vecinătatea UE. Documentul este structurat în jurul a patru direcții majore: acțiune, securizare, investiții și parteneriate [3]. Prima direcție vizează capacitatea UE de a acționa rapid și eficient în gestionarea crizelor. A doua urmărește protejarea cetățenilor și a infrastructurilor împotriva amenințărilor hibride, cibernetice și informaționale. A treia direcție se referă la investiții în capacități de apărare. A patra privește consolidarea parteneriatelor cu NATO, ONU, OSCE și statele partenere [8]. Busola strategică marchează o schimbare importantă în discursul european. UE nu se mai definește doar ca putere civilă sau normativă, ci și ca actor care trebuie să își consolideze capacitatea de protecție, reacție și apărare a intereselor sale. Această transformare nu anulează caracterul civil al UE, ci îl completează cu o dimensiune mai realistă și mai adaptată mediului actual de securitate.

Cooperarea structurată permanentă. Cooperarea structurată permanentă reprezintă un mecanism prevăzut de Tratatul de la Lisabona și activat în 2017 [2]. Scopul său este de a permite statelor membre dispuse și capabile să coopereze mai strâns în dezvoltarea capacităților de apărare, interoperabilității și pregătirii operaționale. PESCO este importantă deoarece încearcă să reducă fragmentarea apărării europene. Statele membre ale UE au tradiții militare, priorități strategice și industrii de apărare diferite. Fără cooperare, aceste diferențe generează costuri ridicate, duplicări și interoperabilitate redusă [5]. Prin proiectele PESCO, statele participante urmăresc dezvoltarea unor capacități comune în domenii precum mobilitatea militară, securitatea maritimă, apărarea cibernetică, instruirea, comunicațiile, sprijinul medical și capacitățile tehnologice [5]. Aceste proiecte contribuie la consolidarea bazei europene de apărare și la creșterea eficienței resurselor. Totuși, PESCO nu este lipsită de limite. Nivelul de ambiție al proiectelor variază, iar implementarea depinde de voința politică și resursele statelor membre. Pentru ca PESCO să devină un instrument strategic real, proiectele trebuie să producă rezultate concrete și să fie conectate la prioritățile operaționale ale UE [9].

Fondul European de Apărare și industria europeană de apărare. Fondul European de Apărare reprezintă un instrument financiar destinat sprijinirii cercetării și dezvoltării colaborative în domeniul apărării. Acesta marchează o schimbare semnificativă, deoarece UE se implică mai activ în consolidarea bazei industriale și tehnologice de apărare. Prin Fondul European de Apărare, UE finanțează proiecte comune ale statelor membre și ale companiilor din industria de apărare, urmărind dezvoltarea tehnologiilor inovatoare, reducerea fragmentării și consolidarea competitivității europene [6]. Acest instrument este complementar PESCO, deoarece capacitățile dezvoltate prin cooperare pot fi susținute financiar prin programe euro-

pene. Consolidarea industriei europene de apărare este importantă pentru autonomia strategică. Dependența excesivă de furnizori externi poate limita capacitatea UE de a reacționa în crize. În același timp, dezvoltarea unei baze industriale europene nu trebuie interpretată ca opoziție față de NATO, ci ca o contribuție la consolidarea pilonului european al securității transatlantice [8]. Provocarea principală constă în echilibrul dintre interesele naționale și logica europeană. Industriile de apărare sunt strâns legate de suveranitate, locuri de muncă și interese economice naționale. De aceea, cooperarea industrială necesită încredere, transparență și planificare strategică comună.

Facilitatea Europeană pentru Pace. Facilitatea Europeană pentru Pace este un instrument financiar extrabugetar creat pentru a sprijini acțiunile Uniunii în domeniul politicii externe și de securitate comune cu implicații militare sau de apărare. Acest instrument permite UE să finanțeze acțiuni care anterior erau dificil de susținut prin bugetul Uniunii. Importanța Facilității Europene pentru Pace a crescut considerabil după agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei. Prin acest instrument, UE a putut susține state partenere și a demonstrat o capacitate mai mare de reacție strategică [7]. Facilitatea reflectă transformarea UE dintr-un actor predominant normativ într-un actor capabil să utilizeze instrumente de securitate mai robuste. Totuși, utilizarea acestui instrument ridică și întrebări privind controlul democratic, transparența, responsabilitatea și coerența cu valorile Uniunii.

Relația UE–NATO. Relația dintre UE și NATO este esențială pentru securitatea europeană. NATO rămâne principalul cadru de apărare colectivă pentru statele europene membre ale Alianței, în timp ce UE dispune de instrumente civile, economice, juridice, diplomatice și de securitate care pot completa acțiunea NATO. Cooperarea UE–NATO se bazează pe complementaritate. Cele două organizații colaborează în domenii precum mobilitatea militară, securitatea cibernetică, combaterea amenințărilor hibride, reziliența, sprijinul pentru parteneri și dezvoltarea capabilităților [8]. Pentru UE, consolidarea PSAC nu trebuie să dubleze NATO, ci să întărească capacitatea europeană de a contribui la securitatea transatlantică. O Europă mai capabilă în domeniul apărării poate fi un partener mai puternic în NATO [15]. Totuși, relația UE–NATO se confruntă cu provocări. Nu toate statele membre ale UE sunt membre NATO, iar unele state NATO nu sunt membre ale UE. De asemenea, diferențele politice dintre state pot influența cooperarea instituțională. În pofida acestor dificultăți, complementaritatea UE–NATO rămâne indispensabilă.

Provocările autonomiei strategice europene. Autonomia strategică europeană este unul dintre conceptele centrale ale dezbaterii privind viitorul PSAC. Aceasta desemnează capacitatea UE de a acționa atunci când este necesar, împreună cu partenerii sau independent, pentru a-și proteja interesele, valorile și cetățenii [3]. Autonomia

strategică nu înseamnă izolare sau distanțare față de NATO și SUA, care înseamnă consolidarea capacității europene de decizie, acțiune și reziliență. În contextul actual, această autonomie este relevantă în domenii precum apărarea, securitatea cibernetică, industria de apărare, infrastructura critică, energia, tehnologiile emergente și lanțurile de aprovizionare [6]. Există însă limite importante. Statele membre au percepții diferite asupra amenințărilor. Pentru unele state, principala amenințare este Rusia; pentru altele, instabilitatea din vecinătatea sudică, migrația, terorismul sau securitatea maritimă. Aceste diferențe îngreunează definirea unei culturi strategice comune. O altă limită este nivelul insuficient al investițiilor în apărare și fragmentarea capabilităților. Deși UE a lansat PESCO și Fondul European de Apărare, rezultatele depind de angajamentul statelor membre [5].

Rolul Parlamentului European și controlul democratic. Parlamentul European contribuie la dezbaterea, monitorizarea și controlul democratic al PSAC [1]. Deși politica de securitate și apărare rămâne predominant interguvernamentală, Parlamentul are un rol important în asigurarea transparenței și responsabilității politice. Prin Comisia pentru afaceri externe și Subcomisia pentru securitate și apărare, Parlamentul European examinează evoluțiile strategice, adoptă rapoarte, formulează recomandări și monitorizează implementarea misiunilor și instrumentelor PSAC [9]. Controlul democratic este esențial deoarece politica de securitate și apărare implică decizii sensibile, resurse financiare importante și responsabilități externe. Cetățenii europeni trebuie să fie informați despre obiectivele, costurile, riscurile și rezultatele acțiunii UE în domeniul securității. În același timp, rolul Parlamentului European este limitat de natura juridică a PSAC. Deciziile principale sunt adoptate de Consiliul UE, iar competențele Parlamentului European sunt mai reduse decât în politicile comunitare clasice. Această situație creează o tensiune între eficiența decizională și controlul democratic [1].

Republica Moldova și cooperarea cu UE în cadrul PSAC. Cooperarea dintre Republica Moldova și UE în domeniul securității și apărării a devenit tot mai importantă în ultimii ani. Republica Moldova se confruntă cu un mediu de securitate dificil, determinat de războiul din Ucraina, amenințări hibride, dezinformare, atacuri cibernetice, vulnerabilități energetice și riscuri generate de conflictul transnistrean [12]. Semnarea Parteneriatului de securitate și apărare UE–Republica Moldova la 21 mai 2024 a marcat o etapă importantă în aprofundarea cooperării bilaterale [11]. Republica Moldova a devenit primul stat care a semnat un asemenea parteneriat cu UE, ceea ce demonstrează relevanța sa strategică pentru securitatea europeană. Parteneriatul urmărește consolidarea rezilienței Republicii Moldova, dezvoltarea dialogului strategic, sprijinirea capacităților instituționale și abordarea amenințărilor comune. Acesta se înscrie în logica mai largă a apropierei Republicii Moldova de UE și a alini-

erii la standardele europene de securitate. Misiunea de Parteneriat a UE în Republica Moldova, lansată în 2023, are caracter civil, neexecutiv și neînarmat. Obiectivul său este consolidarea rezilienței sectorului de securitate în domenii precum gestionarea crizelor, combaterea amenințărilor hibride, securitatea cibernetică și contracararea manipulării informaționale și ingerințelor străine [12]. Studiile privind cooperarea Republicii Moldova în cadrul PSAC subliniază că succesul acestei cooperări depinde de capacitatea statului de a dezvolta un cadru conceptual și instituțional integrat în domeniul securității și apărării [14]. Republica Moldova trebuie să își consolideze capacitățile administrative, să definească priorități clare, să coordoneze instituțiile naționale și să dezvolte mecanisme de cooperare cu UE.

Amenințările hibride și securitatea cibernetică. Amenințările hibride reprezintă una dintre cele mai importante provocări pentru securitatea europeană. Acestea combină instrumente militare, politice, economice, informaționale, cibernetice și energetice pentru a destabiliza societăți, instituții și procese democratice [12]. UE a integrat combaterea amenințărilor hibride în Busola strategică și în cooperarea cu statele partenere [3]. Aceste amenințări sunt relevante mai ales pentru statele din vecinătatea estică, inclusiv Republica Moldova, unde dezinformarea, manipularea informațională, atacurile cibernetice și presiunile energetice sunt instrumente de influență externă [11]. Securitatea cibernetică este o componentă esențială a PSAC și a rezilienței europene. Atacurile cibernetice pot afecta instituții publice, infrastructuri critice, sisteme energetice, procese electorale și servicii esențiale. Prin urmare, UE dezvoltă politici de prevenire, răspuns și cooperare în domeniul securității cibernetice [3]. Pentru Republica Moldova, cooperarea cu UE în combaterea amenințărilor hibride este deosebit de importantă. EUPM Moldova sprijină consolidarea rezilienței instituționale și capacitatea autorităților de a gestiona crize, amenințări cibernetice și ingerințe informaționale [12].

Limite și provocări ale PSAC. În pofida progreselor importante, PSAC se confruntă cu limite semnificative. *Prima limită* este caracterul interguvernamental al deciziei. Necesitatea consensului poate încetini reacția UE în situații de criză [1]. *A doua limită* este diversitatea intereselor naționale. Statele membre au poziții diferite privind amenințările, prioritățile geografice și nivelul de ambiție în domeniul apărării. Această diversitate poate afecta coerența acțiunii comune [13]. *A treia limită* privește dependența de NATO și de sprijinul militar american. Deși cooperarea transatlantică este esențială, UE urmărește să își consolideze capacitatea proprie de acțiune [8]. *A patra limită* este fragmentarea capabilităților și a industriei de apărare. Statele membre cheltuiesc resurse importante, dar adesea în mod fragmentat, ceea ce reduce eficiența și interoperabilitatea [5]. *A cincea limită* se referă la controlul democratic și transparența deciziilor. Deoarece PSAC este un

domeniu sensibil, este necesară consolidarea responsabilității politice și a informării publice [9].

Concluzii și recomandări. Politica de securitate și apărare comună a UE a evoluat de la o dimensiune limitată a cooperării politice externe la un cadru complex de acțiune strategică, gestionare a crizelor, dezvoltare de capacități și cooperare internațională. Tratatul de la Lisabona, Busola strategică, PESCO, Fondul European de Apărare, Facilitatea Europeană pentru Pace și misiunile PSAC demonstrează consolidarea rolului UE ca actor de securitate.

PSAC are o valoare strategică majoră deoarece permite Uniunii să combine instrumente civile, militare, diplomatice, financiare și instituționale. Această abordare integrată diferențiază UE de organizațiile clasice de apărare și îi permite să acționeze în domenii precum prevenirea conflictelor, reforma sectorului de securitate, combaterea amenințărilor hibride și consolidarea rezilienței. Totuși, eficiența PSAC depinde de coeziunea statelor membre, de voința politică, de investițiile în apărare, de reducerea fragmentării capacităților și de cooperarea cu NATO. Autonomia strategică europeană nu poate fi realizată doar prin declarații, ci necesită resurse, planificare comună și capacitate operațională. Pentru Republica Moldova, cooperarea cu UE în domeniul securității și apărării reprezintă un instrument important de consolidare a rezilienței naționale. Parteneriatul de securitate și apărare UE–Republica Moldova și EUPM Moldova contribuie la dezvoltarea capacităților de gestionare a crizelor, combaterea amenințărilor hibride și apropierea de standardele europene.

Se recomandă consolidarea dialogului strategic UE–Republica Moldova, dezvoltarea capacităților instituționale naționale, îmbunătățirea coordonării interinstituționale, creșterea rezilienței cibernetice, combaterea dezinformării, participarea mai activă la inițiativele europene de securitate și dezvoltarea unei culturi strategice compatibile cu standardele europene.

În concluzie, PSAC este una dintre cele mai dinamice componente ale integrării europene contemporane. Într-o Europă marcată de război, instabilitate și competiție geopolitică, PSAC devine nu doar o politică externă specializată, ci o condiție esențială pentru protejarea păcii, securității și democrației pe continentul european.

Referințe bibliografice

1. Parlamentul European. *Politica de securitate și apărare comună*. Fișe descriptive despre Uniunea Europeană, actualizat 2026. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/159/politica-de-securitate-si-aparare-comuna>

2. Uniunea Europeană. *Tratatul privind Uniunea Europeană, versiune consolidată*. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, C 202, 7 iunie 2016. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:12016M/TXT>
3. Consiliul Uniunii Europene. *A Strategic Compass for Security and Defence: For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security*. Bruxelles, 2022. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en
4. European External Action Service. *EU Missions and Operations under the Common Security and Defence Policy*. Bruxelles, actualizat 2026. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en
5. Permanent Structured Cooperation. *PESCO: Permanent Structured Cooperation*. Bruxelles, actualizat 2025. Disponibil: <https://www.pesco.europa.eu/>
6. European Commission. *European Defence Fund*. Bruxelles, actualizat 2026. Disponibil: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-fund-edf-official-webpage-european-commission_en
7. Consiliul Uniunii Europene. *European Peace Facility*. Bruxelles, actualizat 2026. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-peace-facility/>
8. NATO; European Union. *Joint Declaration on EU–NATO Cooperation*. Bruxelles, 10 ianuarie 2023. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/01/10/eu-nato-joint-declaration-10-january-2023/>
9. Parlamentul European. *Report on the implementation of the common security and defence policy – annual report 2025*. Bruxelles, 2026. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2025-0265_EN.html
10. European External Action Service. *EU Security and Defence Partnerships*. Bruxelles, actualizat 2025. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-security-and-defence-partnerships_en
11. European External Action Service. *EU–Moldova Security and Defence Partnership*. Bruxelles, 21 mai 2024. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-moldova-security-defence-partnership_en
12. European External Action Service. *EU Partnership Mission in the Republic of Moldova*. Chișinău/Bruxelles, actualizat 2025. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eupm-moldova/about-eu-partnership-mission-republic-moldova_en

13. BENIUC, V., & BENIUC, L. (2020). Procesele de integrare europeană prin prisma politicii de securitate și apărare comună a Uniunii Europene. *Studii Naționale de Securitate*, 1(1), pp. 169–183. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3989426>
14. PÎNTEA, I., HELLY, D., & PANAINTE, P. (2011). *Perspectivile cooperării Republicii Moldova în cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comună*. Chișinău: Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices”. <https://soros.md/wp-content/uploads/2022/11/PSAC-final.pdf>
15. CIURTIN, H. (2013). Politica de securitate și apărare a Uniunii Europene: Paradoxuri și realități. *Revista de Științe Politice și Relații Internaționale*, 10(4), pp. 32–48. https://79dd720e-4b65-4316-bb39-526d8ea1c51d.filesusr.com/ugd/d1cf60_58275d8c39bd472eb68a3bb35d845c21.pdf